

FIIA 5/2012

COMMENT

Kristi Raik
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Moldova ansaitsee EU:lta enemmän tukea > Moldova on edistynyt EU-suhteissaan Ukrainaa paremmin, mutta poliittinen epävakaus voi lamauttaa uudistukset.

Moldovan politiikassa ja taloudessa on viimeksi kuluneiden kahden ja puolen vuoden aikana otettu huomattavia edistysaskeleita. Moldovan hallituksen suosio on kuitenkin alhaisempi kuin koskaan, ja maalla voi olla edessään jo kolmannet ennenaikaiset parlamenttivaalit kolmen vuoden aikana.

Huhtikuussa 2009 – lähes kolme vuotta sitten – Moldova kävi läpi oman ”värivallankumouksensa”, jonka seurauksena valtaan nousi uudistusmielinen ja Eurooppasuuntautunut hallitus. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että Moldova voi seurata Ukrainan jalanjäljissä. Maan poliittinen halvaustila hidastaa uudistuksia ja turhauttaa kansalaisia. Edessä voi olla käänne autoritaarisempaan suuntaan.

Moldovan parlamentti ei ole pystynyt kahteen ja puoleen vuoteen valitsemaan maalle uutta presidenttiä, sillä hallituskoalitiolla ei ole ehdokkaansa tueksi tarpeeksi kansanedustajia. Maan perustuslain mukaan tällaisessa tilanteessa on hajotettava parlamentti ja järjestettävä uudet vaalit. Hallitus on pyrkinyt lykkäämään hajotusta yrittämällä muuttaa perustuslakia ja etsimällä kompromissiehdokasta, tähän asti tuloksetta. Nyt se on asettanut tavoitteeksi saada presidentti valittua 16. maaliskuuta. Mikäli tämä yritys epäonnistuu, hallitus ei voi enää turvautua kyseenalaisiin keinoihin pysyäkseen vallassa.

Hyviäkin uutisia on. Freedom Housen mukaan demokratian tila on nykyään Moldovassa parempi kuin yhdessäkään toisessa IVY-maassa. Toimittajat ilman rajoja -järjestö arvioi, että Moldovan sananvapaus-

tilanne on parantunut huomattavasti. Maailmanpankin mukaan Moldovasta on tullut aiempaa suotuisampi maa liike-elämän kannalta ja talouskasvu on ollut ripeää (6–7 prosenttia vuosina 2010–2011). Moldova on hyödyntänyt hyvin Kansainvälisen valuutarahaston runsaat kaksi vuotta sitten käynnistämää tukiohjelmaa siinä missä Ukrainan vastaava ohjelma on pantu jäihin uudistusten puutteiden vuoksi.

Poliittinen riitely ei ole estänyt Moldovan EU-suhteiden nopeaa etenemistä. Joulukuussa 2011 EU ja Moldova käynnistivät neuvottelut ”syvän ja laajan” vapaakauppasopimuksen solmimiseksi. Ukrainan kanssa käydyt vastaavat neuvottelut saatiin samoihin aikoihin päätökseen, mutta EU on kieltäytynyt allekirjoittamasta sopimusta johtuen oikeusvaltion heikkenemisestä Ukrainassa.

Moldova on myös tehnyt kovasti töitä täyttääkseen EU:n asettamat ehdot viisumivapaudelle. Näihin ehtoihin kuuluu muun muassa oikeusvaltion vahvistaminen. EU:n helmikuussa julkaisemien raporttien mukaan Moldova on tässä suhteessa selvästi Ukrainaa edistyneempi.

Myös 20 vuotta jatkuneen Transnistrian konfliktin sovittelussa on nähtävissä edistymistä, joskaan nopea ratkaisu ei ole todennäköinen. Viralliset neuvottelut konfliktin

ratkaisemiseksi käynnistettiin uudelleen vuoden 2011 lopulla viiden vuoden tauon jälkeen. Venäjä on osoittanut halukkuutta jatkaa neuvotteluja, ja Transnistrialla on uusi, suhteellisen nuori ja pragmaattinen johtaja, Jevgeni Ševtšuk, joka on halukas normalisoimaan kauppasuhteet ja ihmisten liikkumisvapauden osapuolten välillä.

Transnistria on kiinnostunut mahdollisuuksista osallistua Moldovan EU-integraatioon, sillä se etsii keinoja uudistaa talouttaan ja lisätä kauppasuhteita länteen. Joka tapauksessa Transnistrian konflikti ei estä Moldovaa saavuttamasta lähivuosien keskeisiä tavoitteitaan suhteissa EU:hun: assosiaatiosopimusta, johon sisältyy vapaakauppasopimus, sekä viisumivapautta.

Moldovan oppositiossa oleva kommunistipuolue on ilmaissut kiinnostusta liittyä Venäjän, Valko-Venäjän ja Kazakstanin tulliliittoon. Venäjän ehdotus kilpailee EU:n vapaakauppasopimuksen kanssa, ja sitä kannattavat monet kommunistien äänestäjät – etenkin iäkkäämmät ihmiset, jotka haikailevat neuvosto-aikoja. Samaan aikaan Euroopan talouskriisi on heikentänyt EU:n houkuttelevuutta.

Nuoremmat moldovalaiset pitävät kuitenkin yhä eurooppalaista yhteiskuntamallia tavoittelemisen

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

arvoisina. EU-suunta on myös todennäköisesti parempi valinta talouskehityksen kannalta. EU:n kanssa neuvoteltava vapaakauppasopimus luo edellytykset Moldovan talouden ja instituutioiden uudistamiselle. Tulliliitto Venäjän kanssa voisi tuoda hyötyjä joillekin yrityksille, mutta integraatio vähemmän kehittyneiden talouksien kanssa ei edistäisi modernisaatiota.

Moldovan poliittinen puoluekenttä tekee täyskäänöksistä epätodennäköisiä. Yksikään puolue ei pysty yksinään saamaan enemmistöä maan parlamentissa. Enemmistöhallituksen muodostamiseksi mukaan on otettava myös Eurooppa-myönteisiä ryhmittymiä. On siis hyvinkin mahdollista, että vähittäinen eurooppalaistuminen saa jatkoa.

Ongelmana on tämän prosessin hitaus ja teknokraattisuus. EU-suhteilta puuttuu selkeä päämäärä. Moldova tavoittelee EU-jäsenyyttä, mutta unioni on haluton jatkamaan laajentumista. Viisumivapaus ja taloudellinen integraatio ovat tärkeitä tavoitteita, mutta niiden saavuttamiseen Moldovalta voi mennä vuosia.

Ei ole myöskään takuita siitä, että EU tulee myöntämään moldovalaisille viisumivapauden vaikka maa täyttäisi sille asetetut vaatimukset – esteeksi voi koitua eräiden jäsenmaiden poliittinen vastustus.

Esimerkiksi Saksassa saa tukea ajatus edetä viisumiasiassa samaa tahtia Venäjän ja itäisten kumppanimaiden kanssa; syynä tälle on esitetty se, että monilla ihmisillä näissä maissa on usean maan kansalaisuus.

Kaksoiskansalaisuus on nyky-Euroopassa varsin yleinen ilmiö ja vaikuttaa lähinnä huonolta teko-syyllä pitää rajat suljettuina. Itäisten kumppanimaiden kytkeminen yhteen Venäjän kanssa viisumipolitiikassa heikentäisi huomattavasti EU:n kykyä edistää uudistuksia itäisessä naapurustossa. EU:n täytyy pitää kiinni naapuruuspolitiikkansa periaatteesta tarjota enemmän tukea ja läheisempiä suhteita niille maille, jotka toteuttavat demokraattisia uudistuksia. Sen on myös tarjottava saavutettavissa olevia kannustimia niille naapurimaille, jotka ovat tosissaan politiikkansa ja taloutensa eurooppalaistamisen kanssa.